

UČITELJSKI TOVARISŤ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 7.

V Ljubljani, 1. aprila 1889. l.

XXIX. leto.

Šola naj poučuje in vzgaja.

Šola mora učiti, likati in vzgajati ob enem, to je, izobraževati mora vsega človeka, njegovo glavo in srce. Kaj pomaga človeku, če je samo razumen ali brihten, če pa to razumost ali brihtnost v hudo obrača, ali če je njegovo srce slabo! Boljši je človek, ki malo vé, pa ima dobro srce, kakor pa ta, ki je prebrisan, pa ima hudobno voljo. Otrok se mora v šoli prepričati, da vse učenje ima pravo vrednost le takrat, ako se združuje z lepimi lastnostmi in z dobrimi deli. Otrok se mora vaditi, da spoznava, da prava modrost biva in zdaja le v čisti duši. Po tem vodilu se mora ravnati vsaka šola od začetka do konca pri vseh svojih vzgojencih.

Šola mora biti delavnica, kjer se obdeluje otročji um in otroče srce.

Kaže naj se učencem lepota in ljubeznjivost čednosti v živih vzgledih in prigodbah ter naj se jim vdihuje posebno strah božji, živo čutilo do sramožljivosti in poštenosti, pokorščina do starišev in prednikov in prava srčna ljubezen do vseh ljudi. Dobra šola z bistrim poukom tudi zatira in ustavlja škodljive vraže, katerih je še tû pa tam med ljudstvom.

V dobri šoli se otroci tudi dejansko napeljujejo k lepemu in pobožnemu vedênju. Zato se šolski nauk začénja in končava z molitvijo in o poletnem času hodijo učenci tudi k sv. maši. Otroci se napeljujejo k spodobnemu in krepostnemu obnašanju in posebno tudi h krotkemu, mirnemu in uljudnemu vedênju med seboj in do vseh drugih. Naloga dobre šole je, da se otroci užé v prvih letih vadijo, da so krotki in uljudni, da se pri njih zatira neuljudnost in surovost, katera je mati in korenina velikih nerodnosti in pregreh. Kaj drugega, kakor ravno neuljudnost in surovost je navadno vzrok tolikim razžalenjem in zdražbam med ljudmi, da je toliko jeze, sovraštva in maščevanj. Mladina se mora užé pri prvem začetku precej napeljevati, da krotí jezo in sovraštvo ter se vadi, da je mirna, prizanesljiva in uljudna. Skrbna šola vzgoja svoje učence tudi s tem, da jih za dobra dela hvali, za slaba pa kara ali celó kaznuje. Namen vsake kazni v šoli je, da otroka ustraši, da v prihodnje ne storí več kaj takega ali z drugo besedo, da se otrok poboljša. Poboljšanje pa se pri nekaterih pregreških ali pregrehah ložeje, pri nekaterih pa težeje doseže. Ložeje se poboljša otrok pri takih pomotah, katere storí le zato, ker je prenagljiv in neveden ali lehkomišljen in nepazen. Tukaj je večkrat zadosti, da se otrok le opominja. Težavneje pa je poboljšanje pri takih pregreških, kateri izvirajo iz močnega, hudega nagnjenja ali iz hudobne volje in sicer toliko bolj, kolikanj bolj je tako hudo nagnjenje pri otroku ukoreninjeno ali utrjeno.

Moder učitelj pri otročjih pomotah in pregreških zlasti gleda na vire, iz katerih izvirajo, ali namreč prihajajo le iz nevednosti, pre nagljivosti, velike sile, strahú i. t. d., ali pa iz hudobnega nagnjenja ali slabega srca. Pri prvih ne rabi ojštrih kazni, ker se tukaj poboljšanje lahko užé s samim poučenjem ali posvarjenjem doseže; pri drugih pa vé, da s samim svarjenjem ukoreninjenega hudega nagnjenja ne bode izgnal, ampak, da je tukaj treba ojštreje kaznovati. Posebno naj učitelj trdo svarí in kaznuje učence, kadarkoli se pregrešé zoper ljubezen do svojih součencev ali drugih otrok, z eno besedo: zoper ljubezen do bližnjega. Kakor sploh v šoli, tako tudi potem v življenji se jasno vidi, da je sovraštvo vir vsemu hudemu, kakor pa je ljubezen vir vsemu dobremu. Dobra šola po vseh potih napeljuje mladino h kreposti in k lepemu vedénju — sploh k vsemu lepemu in dobremu, in to je največa korist, katero šola donáša ne le posameznim otrokom, temuč celim družinam, občinam in vsej mili domovini in državi. Dobra šola skrbi, da se učenci privajajo vsemu, kar je človeku potrebno za časno in večno srečo. Ona se vedno ravná po pregovoru: „Kar se mladenič navadi, od tega tudi star ne odstopi“.

Dobra šola ne zamuja nobene prilike, kjer more le količkaj dobro vplivati na mladino. V to rabi vsako šolsko slavnost, vsak spominjski dan, vselej, kadar kak učitelj nastopi ali se poslavlja, pri znanih pregreških posameznih učencev, kadar se začénja ali končava šolsko leto, kadar se dajejo izpustnice i. t. d. Sploh naj se čisla in zvršuje zlato vodilo: „Šola naj poučuje in vzgaja!“

Domača vzgoja.

Píše **Jakob Dimnik.**

(Dalje.)

C. Duševna vzgoja.

1. Dojenec.

Pri rojstvu otrokovem duh še dremlje v otroku, in izobrazí se le polagoma; da, še celó trditi je možno, da je novorojeno dete popolnoma nesvestno. Res je, da kriči in vpíje, kadar kaj potrebuje, a to vse brez prave zavesti. Novorojenec se tudi ozira pogosto okrog sebe, a vender ne vé ničesar, kaj gleda. Še le po dolgem času hrepení po luči, ki jo je užé videl in jo želí prijéti tudi z roko. Prve dni otrok grenčico ravno tako rad zaužije, kakor sladko mleko in še le čez več dni zapazi, da je mleko boljše, kakor grenčica. Da otrok prve dni ničesar ne čuti in ne vé, naj bo v tolažbo onim starišem, ki so tako nesrečni, da njim otrok smrtno zbolí in ga morajo gledati v največjih mukah in bolečinah umreti, kajti vse te muke in bolečine so le navidezne, v resnici pa otrok silno malo ali prav nič ne trpí, ker življenje njegovo podobno je le bolj spanju in sanjam, kakor pa pravemu življenju. Če je otrok zdrav, ne kričí, razven če je lačen, ali če drugo potrebuje čuti, marveč mirno leží ter se ozira na okrog. Mater silno veselí, če se otrok prav modro okrog sebe ozira; iz same ljubezni in veselja vzame ga iz posteljice na ročaj, ga ujčka na rokah ter nosi po sobi gori in doli. To je prvi korak napáčne vzgoje. Ko bi se to samo jedenkrat na dan zgodilo, bi še ne škodovalo, a ponavlja se ta napaka skoraj vsako uro. Zdaj pride stara mati, zdaj teta, zdaj prijateljica i. t. d., in vsaka ujčka in popeva lepega angeljčka. Če mora pa ta angeljček potem sam ležati, ker radi slabega vremena ali tudi iz kacega družega uzroka ni ne stare matere, ne tete, ne prijateljice, čuti takoj, da mu nekaj manjka; mati je užé trudna in družega

pa ni nikogar, da bi ga ujčkal. Na ves glas kriči in vpije toliko časa, da ga mora užé utrujena mati naposled vzeti na ročaj. Prav enako je tudi z zibanjem. — Če tak otrok joče, koji ni navajen na zibanje, je to znamenje, da je lačen, ali žejin, umazan ali pa slabo leži. Treba mu je dati jesti ali piti, postelj se mu popravi, in zopet nadalje molči brez zibanja in popevanja. Če dojenček mirno v svoji posteljici leži, je to znamenje, da mu ničesar ne manjka ter da je zadovoljen s svojim stanjem. Takega otroka je treba toliko časa pustiti, dokler le hoče molčati. Veselje, koje si mati napravi tū pa tam s tem, da otroka na rokah nosi, mora mnogokrat prav drago plačati, ker mora po noči ure in ure razvajenega otroka nositi po rokah, predno zaspí. Tudi péstunjam ni treba dovoljevati, da bi otroke po rokah nosile, ker otrok kmalu zapazi, da z jokom vse doseže. Dokazano je tudi nasprotno, da pravilno vzrejeni otroci jočejo, če jih hoče kdo ujčkati in nositi po rokah, zato ker temu niso vajeni. Ogibati se je torej treba vsega, česar se otrok ne sme naučiti, in nasprotno pa moramo večkrat ponavljati tisto, kar želimo, da bi se otrok naučil in navadil. Tū sem spada vsakdanje kopanje ob gotovi uri. Če je otrok navajen na redno kopanje, dobí mati mnogo časa za počitek, ker zdrav otrok po redni kōpi nenavadno dobro spí. Ko se dojenček zbudí, treba mu je dati hrane in vsega družega, kar potrebuje za razvoj svojega telesa; tudi je prav, da ga pustimo nekoliko časa zbujenega, obrniti ga pa moramo tako, da lahko po sobi gleda. Če je otrok navajen, da je opoludne zbujen, navadno popoludne bolj trdno spí in na ta način pridobí mati zopet par ur za počitek. Če je mati primorana po noči dojenčka vzdigniti iz postelje, da ga podojí, osnaži i. t. d., naj stori to kolikor hitro mogoče dobro, in potem naj ga položí zopet mirno v posteljico. Na tako strog red navajen otrok se tudi po dnevi v posteljici dobro počuti. Svojo zadovoljnost pokaže s smehljanjem, vriskanjem, brcanjem i. t. d.

2. *Otrok v drugem in tretjem letu.*

Mnogi stariši imajo navado, da otroke te starosti péstunjam ali kaki stari ženici po več ur na dan pripuščajo v varstvo, večinoma zato, da jih poletni čas vodijo na sveži zrak na sprehod. Če pridemo na take javne prostore, kjer se péstunje z otroci zbirajo, lahko večkrat zapazimo, kako malo je péstunjam mar za otroke; brigajo se le bolj same za-se ter imajo čostokrat prav nenravne, da ne rečem pregrešne pogovore. Srečni so otroci, kojim je mogoče ves dan preživeti pod varstvom skrbne matere in blagor materi, ki v družbi svojih otrok opravlja vsakdanji posel svoj.

Opazujmo malega dečka v otroškem vozičku na javnem sprehajališči. Vroči solčni žarki sijejo mu naravnost v obraz. Péstunja se še ne zmeni zanj. Otrok se skoraj péče od velike vročine. Tudi užé nekoliko hodi, pa ko bi ga péstunja iz vozička vzela, morala bi sevéda vedno nanj paziti, da bi ji kam ne zginil; morala bi ga za roko voditi, snažiti, ker se umaže, ga zopet vzdigovati, ker pade i. t. d.; v vozičku je bolje spravljen in brezvestna péstunja se bolj brez skrbí zabava in čenčá s prijateljicami ali pogosto tudi s prijatelji?!

Poleg vročine pridruži se dečku v vozičku še dolgčas. Sam na-se postane nevoljen ter pričnè na vse grlo jokati; sedaj se ga še le spominja zanikrna péstunja. In kaj si je nedolžni otrok na boljem? Péstunja ga vrhu tega še prav grdo ozmerja in še celó natépe, misleča, saj je otrok ne more materi zatožiti, ker še ne more govoriti.

Večji otroci navadijo se od péstunj pri takih sprehodih mnogo grdih besedi in pregovorov, kakoršnih domá gotovo nikdar ne čujejo, ker stariši vzgojujejo jih popolnoma npravno.

Zopet druge péstunje, ki pa niso prav nič boljše od prvih, skušajo otroke s strahovi pomiriti, samo da so tihi ter da se same lahko zabavajo. Te péstunje niso nič manj ne-

varne, kakor prve, da še celó nevarnejše. Jezo in udarce otrok še prenese in pozabi; če je bil pa prestrašen, tega pa nikdar ne pozabi; strahovi mučijo ga noč in dan.

Prav nič boljše niso zopet tretje vrste péstunje, ki varovanca pusté, da se igra z drugimi otroci, kakor in kolikor časa se mu le ljubi. V takih prilikah navadijo se otroci preradi nenravnih in pregrešnih besedi in navad. Da potem péstunje otroke prav po nedolžnem zmerjajo in tepó, o tem nas uči izkušnja. Nikče pa krivične graje in nezasluzene kazni bolj grenko ne občuti, kakor nedolžen otrok, ki krivice niti ne pozná. Če se táko krivično ravnanje z otroci večkrat ponavlja, vzbudi se v njihovem srci jeza in sovraštvo najprej do péstunje in pozneje pa tudi do vseh drugih oseb v družini — tudi do starišev — in sploh do vseh družinskih razmer.

Ni čuda torej, da se sliši toliko tožeb, da nekateri otroci nikogar več domá ne ubogajo, in če hočejo stariši pri njih kaj doseči, morajo tuje ljudi na pomoč klicati. Taka slaba vzgoja izvira iz krivičnega ravnanja z otroci v nežni mladosti.

Zato naj vsaka mati skrbi, da si vzgoji péstunjo prav po svoji volji. Najboljše so 14letne deklice, ki so ravnokar izostale iz šole; predno jo pa mati vzame v službo, povpraša naj poprej gospoda učitelja, koji jo je zadnje leto poučeval, o njenem vedénji, o njeni nravnosti. Boljše so bolj tihe, mirne in pohlevne deklice, kakor pa prežive in žlobudrave. Ponižna deklica prinese s sabo dobro voljo in veselje.

Od nove péstunje se pa ne sme zahtevati, da bi koj prvi dan vsem željam vstrezala. Péstunja mora biti užé nekaj dni v hiši, da se privadi na hišne navade; tudi mora dljé časa gledati in poslušati, kako je treba z otrokom ravnati; videti mora, kako se z otroci govóri, igra in smehljá; mlada péstunja mora priti tudi do prepričanja, da so otroci naši najdražji zakladi na tem svetu. Sevéda, stariši se morajo tudi zeló truditi, da otroke svoje pravilno vzrejajo, ker navadno mlada péstunja z otroci ravno tako ravná, kakor stariši. Da je péstunja dobra, se najlaglje spozná, če jo imajo otroci tako radi, kakor stariše; če kaj napačnega storí, je stariši ne smejo v pričo otrok ozmerjati, ampak ji na skrivnem z lepo besedo dopovedati, kar želé. Tudi ne smejo biti péstunje zadnji posli v hiši, ampak prvi, ker so prav za prav tovarišice naših otrok.

Prve dni smemo péstunji otroke samo v hiši zaupati in šele pozneje tudi zunaj hiše, pa le za kratek čas. Na sprehod naj vodi otroke v take kraje, kjer ni preveč ljudstva in jih tudi lahko nadzorujemo.

Čim prijaznejši so stariši in péstunje z otroci, tim preje pričnó govoriti. Veselje, koje napravi prva otrokova beseda v srcih starišev, je plačilo za trud, kojega smo imeli ž njim; otroška soba postane kraj razvedrovanja in veselja; mali ljubček prežene starišem s svojim nerazločnim govorjenjem marsikako nevoljo in žalost. Varovati se je pa treba da otroke posli ali kak drug član v družini v govorjenji ne oponaša, ampak gledati je treba na to, da vsakdo slovnično pravilno ž njim govóri, ker otrok se mora učiti čisto in pravilno govoriti; vsako stvar moramo mu prav imenovati.

Otroci pri dveh ali treh letih tudi ne potrebujejo dosti igrač, ker je ves svet njihova igrača; ljudje, živali, vozovi na cesti i. t. d. vse jim je v zabavo; vse stvari, vsa opravila naša, sploh vse, kar vidijo in slišijo, vse jim je v zabavo, vse jim dela kratek čas. N. pr. dajmo otroku žličko v roko in pustimo ga pri miru nekaj časa. Koliko veselje! Iz jedne roke jemlje jo v drugo, suče jo na vse strani in naposled jo tudi v usta utakne.

Zakaj pa otrok vsako igračo na vse strani obrača?

Edino zato, ker jo hoče od vseh straní dobro poznati. Žena ubogega dninarja, katera ne more imeti péstunje, da svojemu otroku kako jabelko ali kak krompir v roko. Otrok igra se s tem celo uro in máti lahko med tem poleg njega svoje delo opravlja.

Najbolj se moramo pa varovati, da otroku ne postane dolgčas; njegovi čuti morajo biti vedno delujoči, ker s tem se izobražuje duh in razum.

Ko prične otrok užé hoditi ter si prisvoji na ta način užé nekako samostalnost, potrebuje zopet družega opravka. Na tisoče novih predmetov vrtí se zopet v njegovi glavi, vse kar vidi, ga zanima, radi tega tolik nemir in živahnost.

Jako nespametno, da, še celó krivično je, če se od otroka, ki nima nikakih igrač, zahteva, da bi mirno na odločenem mestu sedel; tako zahtevanje otroka globoko žali.

Kdor hoče imeti žive in vrhu tega tudi uljudne otroke, mora neprenehoma na primeren, pravilen način ž njimi ravnati. Najbolj naravno opravilo so v prvih letih za otroka edino le igrače. Stariši, ki svojim otrokom nikdar igrač ne privoščijo, ravnajo ravno tako ž njimi, kakor vrtnik, ki ne pustí, da bi jutranje solnce sijalo na mlade cvetice. Igrače dobijo se vender prav po ceni; saj ne vpraša otrok nikdar po vrednosti; majhna žaga ali pa prav priprosto izdelan voziček ali konjiček dela mu ravno toliko veselja, kakor prav velik, zeló okinčan in drag voz ali konj. Otroku je igrača živo bitje, koje zbudí v njem celo množico novih misli; ravno zato otrok tudi vsako igračo raztolče, razdrobí ali raztrga, da vidi, kaj je v njej i. t. d.

(Dalje prih.)

Svitoslav i Danica.

XII. 1859. Papeževa pesem, zložil kardinal Wiseman (Hymnus Urbis et Orbis), poslovenil Svitoslav, nahaja se v Danici str. 16 in se glasí:

1.	2.
Kjer je Petra Cerkev prava, Kjer je Rima večna slava, Tam v pobožnosti veliki Se glasijo vsi jeziki: Blagor Piju bod' Očetu, Blagor, blagor Bog mu daj!	Glas gre čez sedmére griče, Vatikan junaško kliče, Še Svetnikov tihe rake Glas pošiljajo v oblake: Blagor Piju bod' Očetu, Blagor, blagor Bog mu daj!
3.	4.
Po ravnéh in visočinah, Po vodáh, hribih, dolinah, Po prostoru světa vsega V svetih trumah se razlega: Blagor Piju bod' Očetu, Blagor, blagor Bog mu daj!	Angeli se pridružíte, Svoje petje z nam' sklenite, De se bode živo vnelo, Nad zvezdéh v nebó donelo: Blagor Piju, naš' mu Očetu, Blagor večni Bog mu daj!

Druga je pesmica, katero so peli o priliki, kadar se je blagoslovil véliki altar in tabernakelj v novi cerkvi Ternovski (str. 189): „Nova cerkev se vzdiguje, — Vsa dodelana je zdaj; — Že altar se posvečuje: — Hvaljen Bog bod' vekomaj itd.“ —

„Serčno se moramo veseliti“, pravi vrednik v voščilu: Veselo novo leto! „ako se ozremo na blagočutnost, s katero ljubi bravci naše Danice s toliko radodarnostjo podpirajo vse, kar je dobro in koristno, zlasti kar zadeva sv. misijone ter razširjanje svete vere. Kdo bo oštel veči in manjši darove, ki so bili le pretečeno leto v Danici zaznamnjani (p. Knobleher, Lavtižar, Olivier itd.)? Tudi naših domačih zamurcov, ki v šolah zmiraj napredovajo, blagoserčni dobrotniki in prijatli naši nobenkrat niso pozabili. Bog jim bodi milostljiv za njih dobrote tu in tam! — Posebno nas veselé, de tudi marsikteri latinski šolci po več mestih, in zlasti v Ljubljani, Danico z doželenim dušnim pridam berejo, in ako kdo zastran kterih učencev sem ter tje kaj potoži, se pa pri družih tolikanj lepši duh in djanje razodeva. Ravno to veljá tudi od služabniga keršanstva in

marsikterih družih, ki si od svojiga maliga pridobitka z veseljem pritergujejo nekatere krajcarje za Danico, de jo o praznikih prebirajo (str. 1) itd.“

Tehtni so nauki, ki jih daje Jeran (str. 109) v spisku: Babeževavsko slovstvo, kjer po grozni vpeljavi o divjakih in njih sulicah pravi na pr.: „Slovstvo je lepa reč, je blago prizadevanje; tode le takrat, kadar je res lepo, blago, pošteno slovstvo. Zgodej iz učenskih let sim se bil jel pečati s slovstvam, zlasti naslednjč z domačim slovstvam, in marsiktero dušno veselje sim iz njega vžival; al kmal, hvala Bogu! de še precej do časa sim jel spoznavati, de tudi tukaj je obilno ljulike vmes, de je ž njo vse slovstvo obilno nastlano, de je zgrešena pot, po kateri bi prišli do prave katoliške beletristike; išejo je nekteri, pa našli je še niso. Starci so noreli in mnogi še noré ter škilijo le bolj nazaj v neversko ali pa tudi v krivoversko beletristiko in jo mesijo z mesenostjo in poželjivostjo. Torej tudi ni čudo, ako se mladeneč na to pot oberne, de se skazí preden vé, kaj de počne. Starci menijo le preradi, de morajo babeževati, sicer jim gre slovstvo in narodnost v pene, — in mladi radouki zgodej v njih stopinje stopijo. O revno, zanikarno narodstvo in slovstvo, ako mora biti na babeževanji zastavljeno; zares, slaba čast za narod, kterimu koli se kaj taciga podtikuje, ali ki méni, de brez tega mora njegova narodovnost zaspati! Narodovnost mora biti med katoličani katoliška itd. . . . Kje, kedaj in kako pa se bo začela čista katoliška beletristika? Kje so močí, de si bodo upale gosti jéz napačnih menitev in nastavljene verste lažnjivih prerokov predreti, ter guoj s poti spravljati, kolikor ga že je, pred novim pa steno postaviti, de bi čez njo ne mogel peršati? Kje je serčnost, de se vse to premaga? . . . Ako se nam je česa od naših sovražnikov učiti, je gotovo ravno tista živost, s ktero išejo po slovskim potu svoj namen doseči, s čimur pa, se vé de, nočemo ne malopridnih pomočkov k namenu ne malopridniga namena priporočevati itd. (Gl. Buohler . . . Lesewuth, Bücherpest, Leihbibliotheken, Giftmischerei).“

Časništvo je sostavek (str. 206), v katerem Danica priporoča dobre katoliške liste ali časnike, češ, naj „noben pošten Slovenec ne podpira z naročilam listov, ki našo nar drajši reč, sveto vero podkopujejo; to bi bilo pregrešno. Ti ljudje sovražijo ali saj zaničujejo nas, našo vero, našiga Boga, in ljubijo le naše denarje; se nam mar pamet meša, de jim bomo ko dolgouhi tovorili in njih brezbožne namene podpirali! Javaljne bi bili ti sovražniki resnice tako prederzni, ko bi jim katoličani njih truda ne plačevali, ki ga imajo s tem, de katoličanam časno in večno srečo podkopujejo . . . Proč tedaj katoliški veri sovražne liste, in katoliške v roko! Bodimo zares, kar smo — katoličani.“

Znameniti so nauki, ki jih daje v pričujočem tečaju na pr. Mladim za pust in za vselej: — „Nar lepši sad ima nar več nevarnosti, tako tudi nar lepši doba človeškiga življenja ali mladost. Hudoba in svet ji nastavlja železne skopce v izkopane jame . . . Nekteri taki so zlasti nevarni: Pervi skopec so slabe družine. Drugi skopec, ki veliko mladiga cvetja z železnimi zobmi sklesti, je ples. Tretji skopec, ki jih veliko vjame in zdrobí, je nesrečna igra. Skopec, ki ima krokodilove zobé in je strah in groza za mladost, to so pregrešne zaveze in znanja (l. 3. 5).“ Sveti Izidor, kmet (iz letašnjiga šmarničniga opravila). Prikazni in razodenja presv. Marije Device (l. 16). Petnajst zlatih strokov za gospodarje, očete, matere. Deset zlatih orehov za mladenče. Sedem zlatih jágod deklicam. Tri zlate resnice vsim skupaj in vsakimu posebej. Razne drobtince s podučnimi resnicami. Martin Luter prerok. „Martin Luter si je bil sam sebi naredil grobni napis v preroškim duhu, kteriga prerokovanje pa se ni hotlo revežu spolnovati. Tako le jo je bil zakrožil (iz nemškega poslovenil ter (str. 117) z opazkami pojasnil Svtoslav):

Bog in njegova beseda ostane vekomaj,¹⁾
 Papeževe oblasti bo kmalo kraj;²⁾
 V Eisleben-u je moja domačija,³⁾
 Bog me je poslal⁴⁾ v Saksonijo,

Iz Wittenberga, draziga mesta,
 Po meni svojo besedo je Bog dal;⁵⁾
 S tem je papeževo kraljestvo razdjal⁶⁾
 In njegovo trinoštvo prikrajšal.⁷⁾

Opazke. ¹⁾ Velika resnica. ²⁾ Prerok na nos padel je zdaj. ³⁾ Čast in poštenje ji; ne pa preroku! ⁴⁾ Očka, počasi! kje imate pos in pisma? ⁵⁾ Dètè, velikanskiga preroka — nad sv. Janeza Kerstnika, ki si kaj taciga ni upal reči! ⁶⁾ Lutra pa med lažnjive preroke postavil. ⁷⁾ Luter pa svojo laž in prederznost podaljšal.

Pri srcu je bila Jeranu šolska mladina od nekdaj. Rad ji je pomagal v besedi in djanju in pisanju na pr. po Danici. V tem smislu je spis: Sv. Mihael šolsko mladino skupaj kliče. „Že jih germolj vse polno po mestih in terjih, piše str. 154. Kam so jih dali in kam jih dajejo starši in redniki? V kakošne stanovanja? V kakošno družino? H kakošnim ljudem? Odgovor: „Eni res med ovčice; eni pa v mesnice!“ Eni pridejo v mesta in terge kakor angelčki, pojdejo pa, če ne že letos, pa čez kaj let domú na oddih ali vakance kakor parkeljčki in še pozneje kakor rogate hudobe. Pridejo pa tudi garjevi in kužni, ki druge okužujejo, in bi bilo boljši, de bi domá koze in krave pasli. Eni pridejo k pobožnim ljudém . . . Drugi zajdejo — sirote — k posvetnjakam in najemnikom . . . Ta reč pa ni tako lahka in vnemarna. Sv. Mihael, ki zdaj otroke v učilnice združuje, bo enkrat vse tiste na tenko vago djal, katerim se v skerb dajejo itd.“ — Jako živo poprijema v sestavku: Pa čuhi — pačuhe, kačuhi — kačuhe nespametno gizdasto nošo zlasti pri ženskim spolu, češ, krinolina je hčeruška napuha in vnukinja stare kače v raj. „Ta nečimernost pačuhe kače, ki leži, gospodinji in gospodari v sercu, se kaže tudi odzunaj, postavim, nad keršenico, ki pride s kmetov, in ji kmalo ni več všeč peča in druga obleka, ki jo je seboj prinesla, temuč, kakor znotraj veleva kača napušnica, tako se ta nečimerna stvar ravná odzunaj, in se po okolišinah ponemškuti, poangleži, pofrancozi itd. Krajnica biti ji je že premalo, preslabo. O ti nerodnost, kje je tvoja narodnost? Še rodoljubi te bodo pisano gledali, kaj že le tvoj angel varh itd. (str. 164—5).“ —

Zeló dovtipne so k drugim sostavkom ali dopisom nekatere opazke Jeranove na pr. „O, de bi jih zvezdeklatno učene, ki segajo za Goljjem velikanam! Naj gledajo pa, de jih ne zadene prača Davida pastirca (str. 15)!“ — V Frankobrodu so razglasili ali dali oklicati judje, naj se zedinijo povsod, da bi papeža in ž njim katoliško Cerkev ovrgli in v nič dejali. K temu pravi vredništvo: „Ne čudite se, prijatelj, sej ravno tako si judje že od nekdaj prizadevajo. Nevidniga poglavarja sv. Cerkve so bili križali, ko je še vidno na zemlji bil; perviga papeža, sv. Petra, so po ječi potikali in mu prepovedali, de od imena Jezusoviga še govoriti ne smé; in zopervali bodo ti zaslepljenci, dokler tudi zanje čas ne pride, kakor je p. prišel za Angleže, za divje Amerikance itd. De pa zanje še ni prišel čas, se vidi že iz tega, ker se tako malo za spreobrnjenje zaslepljenih judov moli. Moli se za protestante, za Amerikance, za zamurce, celó za turke se jamejo serca vnemati; nismo pa še slišali, de bi bil kdo nasvetoval kako družbo ali bratovšino „za spreobrnjenje ubozih judov“, desiravno so tolikanj potrebni. Nikomur naj pa po glavi ne brodi, de bi se bilo judov sploh kej treba bati; oni so kakor čebele brez maternice, ki posamezno útegnejo pikati, ne morejo pa nič opraviti z močnim rojem (str. 23).“ — Terdila je neka gospa, opirajoča svoje misli na več „učenih“ gospodov, da sta sedanje vojske le „papež in konkordat“ kriva! — „Ne papež, ampak napoleonež, ne konkordat, ampak Emanvel-Cavourat so vojske krivi, in vse nadloge, ki iz nje izhaja. To so strašni biči, ki tepó ljudstva zavolj pregréh, ki jih pa uni „učeni“ gospodje spoznati nočejo, in še priproste ženske s tacimi lažmi pitajo. Naposled bota tudi papež in konkordat kriva, kadar bo une učene gospe čevelj žulil itd.! —

„Tu se prav jasno vidi modrost nekterih v kebre in metulje zaritih posvetnjakov, ki neki menijo, de zavolj posvetne učenosti jih Bog ne smé kaznovati, ako so zaslužili. Zveličar je rekel: „Ako hočeš v življenje iti, spolnuj zapovedi!“ Ne pa: Ako boš na svetu z učenostjo slovel, ne moreš zaveržen biti. Kdo je bil učenejši kot Salomon, in vender se je bil Bog od njega odvernil, ko je bil jel pregrešno živeti itd. (str. 102).“ Za novo cerkev Ternovsko je došel blagoserčni dar skrivej z napisam: „Dost dobriga stóri in verzi v morjé, — Gospodu bo znano, kar riba ne vé“ — poslovenil Svitoslav ter pristavil: „Neznano — natolcva se blago imé, — Sej sumiti v dobrim se mende že smé (str. 144).“

Vabitev k naročevanju pravi, da more le vsaki drugi četrtek izhajati Danica, naj bi jo razširjali med priprostim ljudstvom; kadar jo začnejo brati, je potlej skorej ne morejo več pogrešati. Tudi olikanim bravcam naj pojasnuje sedanji mračni stan. Trud se olajšuje, ako si je človek svest, de delo v dim ne gre . . Na delo torej, ne rečemo le kar za Danico, ampak sploh za sveto, za Božjo reč. Drugod so ljudje, tukaj je Bog plačevavec. Zdaj pa urno, naročnina! de ne pride zapoznina! To leto so prišle na svetlo prve njegove Šmarnice:

14. *Mariin Mesec, ali Cvetlice Marije Device za vsaki dan mesca majnika.* Spisal Luka Jeran, duhoven ljubljanske škofije. V Ljubljani 1859. 8. 336. Gerber. Obseg: Od štirih poslednjih reči. Premišljevanje. Zgled. Molitev. Cvetlice (cf. ital. Alfonso Muzzarelli S. J.).

XIII. 1860. Kakor prva pesem (str. 22) v tem tečaju: Kaj je Pust? tako znači Svitoslava tudi druga (str. 190): Pesem od grešnih znánj, ponočevanja in mesene ljubezni (poleg nemškiga) v 42 kiticah. Na razgled bodi od vsaktere prva in zadnja p.:

1.	6.
Nejevera nam je Pust rodila, Ko je s satanam se zaročila: Baha so neverci prav gerdo Praznovali z žertnostjo. Bah malik je pravi Pust, Vragov sin, za dušo pust! . .	O Slovenci, Pusta ne častite! Duri, okna mu terdo zaprite! Če vas on na roge zasadi, Z lepo vas nikolj več ne spusti. Duš morivic gerd je Pust, Vragov sin, za dušo pust! —
1.	42.
Popisal vam bom greh nad greh, Je znan po mestih, po vaséh, Telesa, duše pogubljuje, Peklensko brezno napolnuje itd.	Nar boljši vaš prijatelj, Ki grešnih zmot vas varuje; Zato vsi mladi, poslušajte: Vse mlade dni Bogú darvajete!

V sodbah o posvetni poeziji je Svitoslav resen in strog. Kakor je Praprotnikove Pesmi cerkvene in druge l. 1856 (str. 108) priporočil celoma, tako je Cegnarjeve in Vilharjeve l. 1860 (str. 98) pohvalil le deloma ter naravnost povedal svojo misel o preslavljevanju Prešernovem. „S strahom vselej v roko vzamemo nove pesniške iztvore, zlasti neduhovnih pevcev . . . Šega pesnikov je skorej, de mora kaka nezadovoljna nuna vmes biti, desiravno ni zadovoljnijših in srečniših bitij mem njih na zemlji, kolikor nam je znano, torej bi pesniki prav storili, ko bi jih ne vlekli iz samostanov, ko so rade notri itd.“ — Pod naslovom „Domorodstvo“ piše (str. 182): „Gorečniki za narodovnost so dostikrat njeni nar večí ovérniki, ker ali v svoji nespametni gorečnosti ali pa malopridnosti in zanikarnovernosti take reči počenjajo, de se pametnim ljudém pristudijo. Nekteri pisavci začnó take reči pisariti, ki jih mora vsak vestin človek odbijati in zatirati, če je tudi nar boljši domorođec, zakaj Bog, vera in nrava mu mora

več veljati, kot narodnost. Drugi vsaktere umazane popevke in povedke zbirajo in menijo, de bisere pogina obvarujejo, ko s tacimi smerkovimi rečmi bravece pitajo, in spet poštene žalijo in zoper domorodno prizadevanje dražijo. Dosti jih je, ki povesod in vedno kričijo: „Narodnost, narodnost!“ in bi ga na meh oderli, ko bi mogli, kdor ni njih misli, sicer pa povesod, kjer le morejo, svoje umazane usta, ostudno življenje, sovraštvo do sv. vere, do njeniga poglavarja, njenih služabnikov razodevajo. Koliko de taki domorodni reči škodvajo, ni treba razodevati, ker vsak pametin človek je njih domorodnih pridig sit, samo de take možake vidi ali od njih sliši, in z nepoštenimi domorodnimi vekači se mnogim pošteno domorodstvo samo pristudi, kar se vé de je milovanja vredno. Pametni človek vse po pameti dela, in vé dolžnosti zverstiti in ločiti, ki jih imamo do Bogá, države in domačije. Kdor je pa nevernik, rovár ali svinjár v svojim življenji, naj se tudi v domorodstvo ne vtika: on bo več skazil kot koristil.“ — „Lepa je ljubezen do svojega naroda, skerb za ohranitev in olikovanje njegove častitljive besede, prizadevanje za njegov časni blagor sploh: še kej vse lepši pa je ljubezen do svete vere, in vse blagši je skerb za njeno spolnovanje in ohranitev; priserčno pa je to, de se oboje da skleniti in se prav lepo strinja, ako narodno prizadevanje v pravi meri ostane (str. 156).“

„Vošimo k novimu letu, de bi se stari keršanski pozdrav: „Hvaljen bodi Jezus Kristus! obnovil, in pridenemo še nektere pomešane vošila na pr.: Božjim in cerkvenim zapovedim, de bi jih vsi Slovenci radi in veseli spolnovali . . . Naglavnim greham, de bi se vsim glave poterle . . . Ljubljani, de bi dobila gojilnico za zanemarjene otroke in fantaline. Kumu in Triglavu, de bi stara prijatla ostala. Grintovcu, de bi vse v svoje brezne in dupline sprejel in zmlinčil, kar je na Krajskim grintoviga . . . Peresam za pohujšljive spise, de bi se jim černilo posušilo . . . Zgodnji Danici, de bi v novim letu tri tavžent bravcov in tristo pisavcov imela. Bravcam in pisavcam Zg. Danice, de bi jim Bog z dušnimi in telesnimi dobrotami prav obilno nadomestil trud in krajcarje, ki jih za njo dajo itd.“

Pod naslovom „Zamurček Jožek Krajski“ opisuje zeló ljubeznjivo življenje in dogodbe ranjkega (str. 39—107 in 52 l. 1861). Učenci na šolskih praznikih — kako bi bilo duhovnim gospodom ž njimi ravnati — nekatere iskrice (str. 146) in: Zvezdice za pomoč zanemarjencam in rokodelskim učencam. Kakošen konec so imeli preganjavci papežev (iz Armonie str. 155—178). Razgovor med kmečkim klobukam in gosposko suknjo — o vedenju pred cerkvijo, v cerkvi pred sv. R. Telesom. „Ogled in Razgled“ je obilnejši in mičnejši. — „Časniki in dnevnikarji imajo različne namene, pogajajo se eni za kake posvetne koristi in osnove, ki so jim nar ljubši in občinstvu, vladi, domovini v prid; drugi se pertijo zoper pravico in resnico in so bolj ali manj očitni sovražniki sv. Cerkve, pravnih vlad in občinskiga reda; pravi cerkveni listi delajo za dušni blagor vernikov. Naša Zgodnja Danica je darovana Bogú, pravi veri in lepimu življenju, časnimu in večnimu blagru vernih katoličanov, kakor je znano (str. 206).“ —

15. *Večni mesec za žive in za mertve.* Spisal L. Jeran. V Ljubljani 1860. 12. str. 61. — II. 1863 (nekoliko predelan in pomnožen; tvarina in osnova cf. Donin: Ewiger Monat).

Kaj se zahteva vse od učitelja.

Dandanes se je užé mnogo govorilo in ravno tako pisarilo ne samo pri nas, temveč tudi drugdej, kaj naj učitelj vse vé in zna, kaj naj se naučí za svoje službovanje, da bode dober, vzgleden in tudi za ta stan sposoben. Ali se pa učitelj pripravlja za ta stan? —

To se vé, da se, in sicer v pripravnici. Kaj pa se uči, kaj zahtevajo tam, da postane učitelj? — Nedavno sem čital, da se pouk na gimnaziji ne dá s pripravniškim poukom meriti, to je v jednako vrsto staviti. No, to tudi ne bom trdil, vendar pa je resnica, (česar sem se sam prepričal) da se razun grščine in latinščine učijo v pripravnici vse predmete gimnazije in še dokaj več, pa ne puhlo, temveč temeljito, takó, da bi se pač smeli z onimi v jednako vrsto staviti. Zakaj se vadi to? — Najbrže zato, ker mora učitelj biti ne vsega- (— kar ni mogoče —), ampak veliko-veden, če tudi bode marsikaj pridobljenega v teh letih, kasneje položil na najoddalnejša predala ter pustil tam zaprašiti se in zastareti. Zató bi bilo pač koristno in dobro, da bi bilo več praktičnega na pripravnici, to je več potrebnega za njegovo kasnejše delovanje.

Ni pa še dovolj, da se pripravnik izvežba v teh védah; treba mu je postati tudi razumen sadjerejec, poljedelec itd., da poučuje posebno na deželi v teh predmetih, ker to se od njega zahteva, da v šoli in sploh ljudstvo o tem poučuje.

Tudi se učitelj vadi raznega rokodelstva, zakaj to potrebuje ljudstvo, in kar je ljudstvu treba, to moraš tudi ti znati, da ga poučiš; to se torej od tebe zahteva. Dandanes se izurjajo učitelji užé v tem, vendar še ni to občna zahteva.

Pa, ako bi bilo samo to znanje užé zadosti! Le prosi za službo, kjer bi radi učitelja-orglavca, in če ti nisi to, istinito nisi na prvem mestu priporočen. Tedàj je tudi ta zahteva pri učitelju, da zna orgljati. — Pa naj pustim za zdaj te zahteve, katerih je še dokaj in jih bode gotovo s časoma še več ter poročam slednjič še o eni za nas jako važni a zeló žalostni zahtevi. Kakó se neki ta glasí?! — Le poslušaj jo, dragi čitatelj: Postavno se zahteva od tebe, mili tovariš, da ti s 400 gld. na leto prirediš sebe in svojo družino. Kako? — to je le tebi mar, drugim nič, ker ti pravijo „stánu primerno“ pri takó pičlej plači. Kaj ne, da je to krasna in zanimiva zahteva, katero nam postava nalaga, ki pravi, da naj ima učitelj najmanj toliko plačila, da sebe in družino svojemu stánu **primerno** preživi. Na višjem mestu se je to primerno preživljenje zmerilo s 400 gld., reci: štiri sto gld. na leto. Kaj nima vsak rokodelec večje plače, kot učitelj, kateri mora toliko let svoje mladosti v šolah presedeti in hlače trgati in kasneje zopet v učilnicah takó prijetni in zdravi vzduh sopsti? Ali mar menite, da se s tako ubornimi plačami v našem stanu lahko živi? Mar smo se še premalo učili, da nam je to plačilo v kazen? Ali nam bodete še kake zahteve nakladali, ali moramo postati čeló „universal genie?“ —

Jaz bi rekel, da je pač teh zahtev užé zadosti, da smete zdaj tudi vi nam eno privoščiti, ker vesten učitelj, kakoršen mora pač vsak biti, bode gotovo vse tudi praviloma izpolnjeval; vežbal in uril se bode še nadalje, kjer in kakor mu bode mogoče, in, ako mu čas dopušča, bode gotovo tudi sam si nove zahteve — za ljudstvo koristne — predpisaval in zvrševal. Le delajte na to, da bode sebe in svoje lahko preživel, da mu ne bode treba boriti se za vsakdanji kruh s tako skrbjo, potem mu bode gotovo več časa ostajalo za prosti pouk domačega ljudstva.

Torej cenjeni poslanci, spominjajte se našega stanú o vsakej priliki in ne pošiljajte nam samo sladkih in vabljivih besed; kaj nam pomagajo sleduje, dokler še ni čin izgotovljen; podpirajte i naše prošnje, in tudi vi enkrat zahtevajte, — ter ne štedite ravno pri našem stanu takó, — da se nam dá. česar prosimo, ker i drugi od nas mnogo zahtevajo. Gotovo vam bodeмо vsi iz srca hvaležni za to — dobro končano — delo.

Pogovor o vremenu.*)

„Kdor govoriti kaj ne vé, on vrême
hval' al' toži.“ Preširen.

Bilo je meseca junija. V veliki vasi V. ob Savi na meji štajerski in kranjski stopi učitelj iz učilnice in obstoji na pragu. Lilo je neprenehoma ves dan; proti večeru je še le ploha prenehala. Mimo šole pride sosed, star, pameten, izkušen kmet. Pozdravi učitelja ter toži o grdem vremenu, kakor je užé to navada, da se ljudje pogovarjajo o vremenu, kadar nimajo drugih pomenkov. „Kaj menite, gospod učitelj,“ pravi kmet, „ali se bode vreme kmalu izpremenilo?“

Učitelj: Ni še kaj verjetno.

Kmet: Jaz bi sodil, da dobimo skoraj drugo vreme, ko bode v nedeljo mlaj.

Učitelj: Mogoče, a vreme navadno stanovitnost ljubi; navadno traja lepo vreme precej dolgo, pa tudi grdo vreme rado kolikor toliko dolgo trpi. Na mesečne premene pa se ni treba ozirati; o tem so se učenjaki že davno po dolgoletnih izkušnjah prepričali, da luna na vreme nikakor ne vpliva. Sicer pa meseca junija v naših krajih rado dežuje po več dni zaporedoma, če ne v začetku, pa sredi ali konec meseca.

Kmet: Tako vreme kaj škoduje vinski trti, ko je ravno v cvetji. Jaz bi pa vender lepo vreme prerokoval, ko sem videl danes pajka s križem, kako je predel veliko pajčevino ter glavo in noge iz pajčevine molil. To kaže na lepo vreme.

Učitelj: Mogoče, da to pomeni nekoliko, zakaj pajki imajo kaj občutljive ude, ki toploto in mraz, sušo in vlažnost bolj občutijo, kakor druge stvari. Ali na pajka kot vremenskega proroka se kar ne moremo zanašati.

Kmet: Žaba (rega) je, kaj ne, boljši vremenski prorok? Kadar leze na drevesu vedno više in više, pomeni to gotovo dež.

Učitelj: Znabiti, zato so jo nekateri svoje dni imeli vjeto v posebnih steklenicah, kjer jim je po lestvici gor in dol lezla. Ali izkušnja je pokazala, da se vreme vender le ni ravnalo po tem, kako se je rega po lestvici prekucovala.

Kmet: Pred dežjem leze tudi močerad navzgor, lástovke nizko letajo, muhe so prav sitne, obadi in brenčeljni živino hudo nadlegujejo.

Učitelj: Res, ljudstvo je po širokem svetu zapazilo vsakovrstne prikazni, iz katerih je sklevalo zdaj na lepo, zdaj na grdo vreme. Pravijo, da se pred dežjem ribe v vodi dvigajo, da polži na kamenje in drevje lezejo, da se kobilice in črički (grili) pod listje in v dupla skrivajo, da se netopirji zvečer ne prikažejo, da krt pod zemljo rije i. t. d.

Kmet: Naša mati so tudi rekli, da slabo vreme pomeni, če so psi nemirni, če si mačka tace liže in umiva, če se svinje po blatu valjajo, če kanja kričí, če se kavke in vrane v potoku kopljejo, če bolhe jako grizejo, če človeka kurje okó močno bolí in dr.

Učitelj: Pred grdim vremenom je vlažen, moker zrak, ki na bolne ude res vpliva. Tako ljudi pred deževjem morda res trga po bolnih udih. A vse drugo je prazno; takih čenč o vremenu je vse polno, a so največ vse bose in malo vredne. Vsak človek rad vreme prorokuje, a skoro vsak je lažnjiv vremenski prorok. Z napovedovanjem vremena se pečajo dandenašnji užé nekateri učeni možje, pa še tem večkrat spodletí.

Kmet: Tak učenjak bi tudi jaz bil, da bi le utegnil vedno na oblake gledati, od katere strani prihajajo, in kam da se vlačijo.

*) Ta pogovor ima poučljivo tvarino, o kateri do zdaj v našem listu še nismo govorili. Ker jo tedaj učitelj lahko v kmetijskih, obrtnih in ponavljavnih šolah uspešno rabi, zato smo tudi temu spisu našega sotrudnika odprli svoje predale, če tudi je videti, da je bil prvotno namenjen kmetu v pouk.

Učitelj: To ste pa prav zadeli; a mi tukaj v dolini imamo premajhno obzorje; mi ne moremo videti oddaljenih oblakov in jih še le zapazimo, kadar nad nami visé in čez naše glave v druge kraje jadrajo. Za opazovanje oblakov in vetrov so pripravni visoki hribi in gore. Pri nas ob Savi je le to gotovo, da pri lepem vremenu veter, naša „Savska burja“ po noči in zjutraj doli piše in brije, čez dan pa navzgor vleče.

Kmet: To je res, tudi se vselej ob lepem vremenu vzdiguje nad Savo megla, katero pa solnce čez dan posuší. Na grdo vreme jaz sklepam takrat, kadar slišimo zvon z R., kadar k nam hrvaški in Novomeški veter piše.

Učitelj. To bi ne bilo napačno znamenje, kajti južni in zahodni vetrovi prinesejo nam večkrat dežja, a ne vselej. Da bi se moglo prihodnje vreme vsaj nekoliko zanesljivo napovedati, k temu je treba mnogo reči in raznih priprav.

Kmet: Vsaj Vi, gospod učitelj, imate take priprave, kakor mi je pravil moj vnuk Francek, ki k Vam v šolo hodi. Imate termometer ali kako se užé imenuje tista priprava, ki kaže toploto.

Učitelj: Da, termometer ali toplomer kaže toploto, ali mraz. To orodje mora imeti sleherni, ki hoče znanstveno o vremenu govoriti. Toplomer sicer ne pové, kakšna toplota ali kakšen mraz bode prihodnji dan ali več bodočih dnij; on pokaže le, kakšna temperatura (toplina, ali mraz) je pač ravno takrat, kadar ga človek opazuje. No, nekoliko se pa užé sme iz sedanjega stanja na prihodnje sklepati.

Kmet: Morebiti se sme na termometer in na drugo enako orodje, kakoršno imate Vi, toliko zanašati, kakor na pratiko in na stoletni koledar?

Učitelj: Ne; kar stoji v pratiki in v stoletnem koledarji, ima tako malo verjetnosti, kakor le kaj. V pratiki je vreme za vse leto naprej napovedano, med tem ko ga učenjaki, ki se samo s tem pečajo, komaj za jeden dan morejo naprej napovedati; koliko manj je potem pa vredno napovedovanje vremena in letin v stoletnem koledarji, to lahko sami presodite.

Kmet: Naš štacunar ima neko orodje ali barometer, ali kako mu užé pravi, ki mu precej dobro pové, kakšno bode vreme.

Učitelj: Barometer ali zrakomer je res še najboljše orodje, s katerim se more včasih na bodoče vreme sklepati. V barometru je namreč živo srebro, kakor v termometeru. Pri slednjem je živo srebro v cevi zaprto in se krči pri mrazu, razteguje pa pri naraščanji toplote. V barometru je še veliko več živega srebra v cevi, ki pa od spodaj ni zadelana. Pri tej odprtini pritiska zrak na živo srebro, ki se dviga v cevi, kadar zrak močno pritiska, a pada, kadar zrak manj pritiska. Suh zrak, mrzel zrak je težji od mokrega in toplega, zato suh zrak bolje pritiska od spodaj na živo srebro, ki se zgoraj dviga. Severni in vzhodni vetrovi prinašajo navadno suh in mrzel zrak; takrat je vreme lepo, a mrzlo. Južni in zahodni vetrovi prinašajo pa večinoma vlažen, a topel zrak, ki storí, da živo srebro v barometru pada.

Kmet: Ali zadene barometer vselej?

Učitelj: Ne, ne, barometer prevari mnogeга opazovalca. Zlasti ni pripisovati veliko veljave tistim barometrom, ki se dobé v kupčiji. Slehern barometer ni za slehern kraj, kajti visoko na gori ta in tisti barometer drugače kaže, kakor v dolini. V obče pa tudi le jako, jako visoko barometrovo stanje na lepo vreme kaže in le silno, silno nizko stanje nam dežja (snega) prinaša. Kadar se pa dviga ali pada živo srebro, takrat je vreme kaj različno; po navadi je izpremenljivo, pa tudi lepo vmes. Večkrat pada in pada živo srebro nekaj dni, in vender je še lepo vreme. Nasprotno pa med dvigovanjem živega srebra še dežuje ali sneží.

Kmet: Od kod pa časniki izvedó, kakšno bode vreme?

Učitelj: Slovenski časopisi še ne prinašajo taciñ vremenskih poročil, nemški pa užé večinoma.

Kmet: Zakaj pa slovenski ne?

Učitelj: Uredništvom slovenskih časopisov se ne zdijo taka napovedanja menda dosta vredna in pa zanesljiva. Tudi stanejo na mesec 5 goldinarjev.

Kmet: Pet goldinarjev je vender vredno, ako se skozi ves mesec izvé vsak dan, kakšno da bode vreme.

Učitelj: Ni zadosta, da bi človek, recimo v Ljubljani ali v Mariboru, edino le 5 gld. na Dunaj poslal, pa da bi mu za ta denar vsak dan posebej naznanjali, kakšno vreme bode v Ljubljani ali pa v Mariboru. Telegrafično poročilo o vremenu, ki ga z Dunaja pošljejo, se glasi enako za več dežel skupaj; k nam pošljejo z Dunaja enako se glaseče poročilo za tri dežele: Kranjsko, Štajersko in Koroško. Da pa v vsakem kraji teh dežel ob tistem času ni enakega vremena, to je lahko umljivo. Treba je torej, da človek, ki se je naučil telegrafnih vremenskih napovedi, še posebej premišljuje o vremenu svojega kraja, svoje okolice, da se ozira v svojem kraji marljivo na nebo in oblake, na vetrove, na borometer, termometer in še na drugo orodje. Naši uredniki pa pri obilem poslu, ki ga imajo, tega ne utegnejo. Drugih sposobnih ljudi pa tudi ni lahko dobiti, niti v Ljubljani ne, da bi se bavili z vremenoslovjem ali meterologijo.

Kmet: Kje si pa na Dunaji morejo naročiti telegrafne vremenske napovedi?

Učitelj: Ondi je poseben c. kr. zavod, ki se bavi edino le z znanstvom o vremenu in v novejšem času tudi s tem, da napoveduje nekoliko bodoče vreme. Tukaj so nastavljeni možje, ki se pečajo s to znanostjo.

Kmet: Na kaj se li nekaj opirajo pri svojem prorokovanji o bodočem vremenu?

Učitelj: Vedite, da Dunajski vremenski učenjaki kaj marljivo premišljujejo in opazujejo vreme in vse, kar je ž njim v zvezi. Potem pa dobé vsak dan dopoludne po telegrafu od mnogih krajev Avstrije in vse Evrope poročila, kako je v drugih krajih z vremenom. Ondi izvedó od velikih mest pri morji in na suhem, od mest, ki so na raznih koncih Evrope, kakšno stanje ima barometer sem ter tje po svetu. To vse zapišejo na posebno karto, na zemljevide, s katerih je razvidno, kod je visoko, kod nizko barometrovo stanje, torej kod je lepo, kod grdo vreme. Iz tega lahko sklepajo, kakšno vreme bode morda po Avstriji in njenih deželah, ko so po izkušnji in študiji do tega prišli, da vedó kako se pomikajo pri priliki zračni pritiski, vetrovi i. t. d. (Dalje prih.)

Iz šole za šolo.

Hišna lástovica.

Poznam ptico, ki si nareja gnezdo pod hlevno, skednjeno ali hišno streho ali nad kakim oknom. Kako se imenuje ta ptica?

(Pokaže se nagáčena lástovica.) Kako se imenuje ta žival? Kažite in imenujte dele lástovičine! Kateré živali imajo te dele? (Ptice.) Kaj je tedáj lástovica? Zakaj prištevamo lástovica k pticam?

(Pokažejo se še enkrat poglavitni ptičji deli.)

Poglejmo še, kakšna je lástovica! Kakšni peruti ima? (dolgi.) Kakšni ste peruti na koncu? (špičasti.) Povej vse: kakšni peruti ima lástovica? Kakšen kljun ima lástovica? (špičast.) Koliko koncev ima lástovičen rep? Kakšno podobo ima? (škarjasto.)

Lástovica nareja prav umetno gnezdo od blata. Hrani se samo z majhnimi žuželkami, zlasti z múhami, loveč jih letaje. Lástovice so rade blizu človeka ter letajo glasno cvrčé brez strahú celó po hišah. Kaj nam tedaj koristijo lástovice?

Primerjaj lástovico z vrabcem! Kakšna je lástovica po hrbtu, kakšna po trebušku? Lástovica je vesela ptica; leta urno. Ali je vse leto pri nas? Kdaj pride k nam? Kdaj nas zapušča? Ko se približujejo jesenski mrzli dnevi, zberó se v trope, poslové se od svojega starega doma, in potujejo čez gore in doline, mesta in dežele, dokler ne pridejo v gorkeje kraje proti jugu. Gorka vzpomlad jih zopet privabi nazaj v naše kraje, kjer poiščejo zopet svoja stara gnezda. Lástovice so oznanovalke zaželene vzpomladi, zato so prav priljubljene ptice.

Lástovke, oj Bog vas sprimi,
 Ko po dolgej, ojtrej zimi
 Priletele ste nazaj
 V mirni naš planinski raj!
 Ve vzpomladi ste znanilke,
 Dobre sreče ste nosilke:
 Kjer si stan postavite,
 Blagor tje pripravite!

Književnost.

„Zgodbe sv. pisma“ za nižje razrede ljudskih šol. S 47 podobami. Nemški spisal dr. Friderik J. Knecht. Poslovenil Ivan Skuhala, dekan v Ljutomeru. Z dovoljenjem knezoškofovskega Lavantinskega in Ljubljanskega ordinarijata. Herder-jeva založnica Freiburg v Breisgavi in Dunaj I., Wollzeile 33. 1889. Založna cena vezanemu iztisu 26 kr. XVI. oblike, str. 92. Dobiva se tudi v Katoliški Bukvarni v Ljubljani, stolni trg, št. 6.

K najiminitnejšim naukom ljudskih in srednjih šol se gotovo prišteva veronauk. Ta nauk pa, posebno, če se ne uči dobro in iz dobrih knjig, je zelo težaven. Učénje kerščanskega nauka dela tú pa tam učencem velike preglavice. Katekizem jim zmirom glavo beli, če so tudi užé v čitanji dobro izurjeni. Zakaj neki? Katekizmi so še največ taki, ki so za otroke pretežki, da bi jih umeli. Zavaljo tega se otroci pri učenji katekizma zapomnijo večkrat le besede, naukov samih si pa v glavo ne vtisnijo. In tako se zgodí, da ostanejo nauki katekizma pri otrocih mrtve črke. Pravi pouk v veronauku se oživi še le takrat, ako se opira in naslanja na zgodbo sv. pisma. Učenci naj torej na vsak način dobé v roko toli priljubljeno sv. pismo, sevéda za nje pisano. Njegove pripovedi so tako mične, da se slehernemu otroku, ki le nekoliko zna črkovati, prikupijo. Sedanje običajne izdaje svetih zgodeb za ljudske šole bile so precej obširne, n. pr. Schusterjeva (Lesarjeva), vendar še dovolj rabljive za višje razrede ljudskih šol, v katerih je bila edino ta knjiga za veronauk v rabi. Za rabo v nižjih razredih ljudskih šol pa sedanje izdaje sv. zgodeb niso pripravne; so preobširne. In če morajo tudi v višjih razredih učenci poleg katekizma imeti še zgodbe, le težko si kupijo knjigo, ki stane okroglih 50 kr.; pa tudi je težko, tvarino iz obeh knjig (katekizma in sv. pisma) prebaviti.

Zavaljo tega pa hvalimo novo podjetje znane Herderjeve založnice, ki zalaga običajno knjige verskega zadržaja, da je pričela izdavatí čisto male knjižice, obsegajoče le najvažnejše pripovedi iz sv. pisma, pisane v priprostih, lahko umevnih stavkih, kakor navlašč za male otroke. Take drobne knjižice izišle so v omenjeni knjigarni najprvo v nemškem jeziku. Ko sem pred 3—4 leti nemški izvirnik dobil prvokrat v roke, vskliknil sem: O škoda, da nimamo še v slovenskem jeziku kaj enakega! Kako bi za naše šolske razmere prijale take bukvice! Naši kmetski otroci bi se to drobno in ceno knjižico lože kupili, kakor sedanje, obširne, dokaj drage knjige. In glej, kmalu potem došel mi je rokopis slovenskega prevoda v roke. A dolgo si ni upal založnik poslati ga v natis. Ko sta ga pa potrdila užé dva najveljavnejša škofijska ordinarijata, odločila se je knjigarna in izdala lično delce, ki nam ugaja užé na prvi pogled, in sicer 1. radi mične male oblike, 2. radi nizke cene, 3. radi obilih lepih podob, 4. zavaljo kratkih, lepih pripovedí, pisanih v prav razločnem jeziku. Kar se bode še posebno prikupilo mladim čitateljem, to so kratke prislovice, pregovori v vezani besedi, ki so pridjane posameznim pripovestim. N. pr. na koncu 4. berila „Greh prvih starišev“:

„Bog vse vidi in vse vé,
Greh se delati ne sme“.

Pri 10. pripovedi „Bog pokliče Abrahama“ beremo:

„Kdor zaupa na Boga,
Bat' se nima huđega“.

V vsi lični knjižici ne najdemo ničesar, kar bi bilo, da bi se človek spotikal. Tisek je še dokaj velik in lep, črke okusne, jezik gladek in pravilen. Ne moremo si torej kaj, da ne bi te knjižice prav živo priporočali. Če so gg. katehetje z nami enih misli, storili bodo vse potrebne korake, da to delce odobri tudi slavno ministerstvo in da se potem uvéde v naše slovenske ljudske šole, osobito v naše kmetske učilnice.

J. Lapajne.

Knjižnica Družbe sv. Cirila in Metoda. Na svetlo daje in zalaga družba. II. zvezek. Rudolf Habsburški, oče avstrijske rodovine. Spisal slovenski mladini Fr Hubad, c. kr. gimnazijski profesor. V Ljubljani. Tisek J. Blaznikovih naslednikov. 1889. 8., str. 77. Ta zanimljivi zvezek ima to-le lepo tvarino: I. Rudolfova mladost. II. Rudolf, rimsko-nemški kralj. III. Razmere po Avstriji. IV. Borba med Otokarjem in Rudolfom. V. Rudolf podeli Avstrijo, Štajersko, Kranjsko in Slovensko Krajino svojima sinovoma. VII. Rudolfova vlada na Nemškem in njegova smrt.

G. pisatelj pravi v predgovoru: „Predraga mladina! V prvem zvezku seznanili ste se s presvetlim našim cesarjem Franc Jožefom I. Evo Vam v kratkih besedah podoba praočeta slavne cesarjeve rodovine. Videli bode,te, kako je narasla moč Habsburžanov po hrabrosti in čednosti vladarjev; videli bode,te, kako je blagoslovil Gospod Habsburžane za njihovo pobožnost in ljubesen do pravice, videli bode,te, da je naš cesar vreden potomec svojega praočeta.“

Cena 20 kr. Prav živo priporočamo to lepo knjižico šolskim knjižnicam, slovenski mladini in sploh vsem, ki radi berejo vzpodbudljive spise.

D o p i s i.

Z Dunaja. Boj za šolo. Kakor je bilo pričakovati, tako se je zgodilo; razprava o proračunu ministra za nauk in bogočastje je bila najzanimivejša v vsi proračunski debati. Levičarji, katerim je Liechtensteinov predlog posebno na želodcu, ker mislijo, da jim ta pripomore zopet k vladi, so vedno govorili o njem ter slikali v živih barvah nevarnosti, ki preté vsem národom, ako zadobi kedaj ta predlog pravomočno veljavo. Vsak levičarski govornik je tako zasuknil svoj govor, da je naposled prisilil kneza Liechtensteina in ministra Gauča spregovoriti. Posebno je mikalo slišati ministrovo mnenje, kajti eksclenca se zna užé nad eno leto kaj spretno ugibati vsakej priliki, odločno povedati, je li pristaš ali nasprotnik Liechtensteinov. Kar so hoteli, so dosegli, čuli so oba govoriti, no nimajo razloga preveč se veseliti. Knez Liechtenstein je v svojem dolgem govoru razložil bistvo svojega predloga in značaj verske šole. To, kar on imenuje versko šolo, ni ona zloglasna stara šola, katero liberalci v tako kričečih barvah opisujejo v svojih glasilih na shodih in tudi v zbornici. Verska šola, kakoršne on želi, je vpeljana užé več let skoro v vsej Evropi. Tako šolo ima samodržna Rusija in radikalna republika Švicarska, protestantska Pruska in katoliška Bavarska, kakor tudi vse druge nemške države izvzemši dveh: Hesseske in Badenske. Versko šolo, kakoršno on zagovarja, označuje le to, da so otroci v šolah razdeljeni po verah. Katoličani naj imajo svojo katoliško šolo s katoliškimi učitelji, to naj imajo tudi drugoverski otroci. Njegova zahteva pa ne sega tako daleč, da bi se osnovala posebna šola tudi v takih okrajih, kjer je le par otrok druge vere; ti naj hodijo z večino. Knez Liechtenstein zahteva, naj se poučuje verstvo po več ur na teden, nego se to godí v naših šolah, kjer je verstvo potisneno popolnoma v kot ter si neka stranka prizadeva pahniti je celó skozi vrata in to, kakor pravi, iz «pedagogičnih» ozirov. V vseh državah poučuje se verstvo po dva in trikrat toliko ur na teden, nego v naših šolah. Mi ne želimo, pravi knez Liechtenstein, izročiti šole duhovnikom v roke, da v njej po svojej volji gospodarijo. Državni zbor kot osrednje zakonodajsko oblastvo določi naj načela nove šole, deželnim zborom pa podelí pravico, zvršiti je. Tà se še le pokaže, da nismo želeli spraviti šole pod cerkveno oblast, kajti eni deželni zbori podelé nadzorstvo šole posvetnim možem, drugi pa cerkvenim, baš kakoršno bode njih prepričanje. S to izjavo je pokopal knez Liechtenstein svoje federalistiške nazore ter si pridobil priznanje čeških poslancev, na katerih pomoč se lahko zanaša, kakor sodimo tudi po pisavi staročeskíh glasil. Knez Liechtenstein je tudi izjavil, da ne bode mirovala njegova stranka, dokler izvojujejo volilcem to, do česar

ima popolnoma pravo, t. j. versko šolo, katero so od njih, poslavši je v državni zbor, odločno zahtevali ter to potrdili z nad milijon podpisi. — Ko je govornik prenehal, čestitali so mu desničarji; leвица in galerija je pa sikala in ropotala. — V naslednji seji je poslanec Weitlof naučnega ministra dra. Gauča prisilil izjaviti se o tem predmetu, kot namestnik cesarjev in poslovodja kneza Liechtensteina. Minister je odgovoril na to, da on ni namestnik cesarjev, ampak le svetnik krone. Pri njegovem delovanju vodi ga načelo pravičnosti in pomirenja narodov, od katerega ne odstopa. Rekel je, da služi celokupnosti države, da ni kreatura kneza Liechtensteina, a tudi ne kreatura častite opozicije. Na to je počela leвица zopet sikati. Po listih pa se je unel boj zoper versko šolo in ministra Gauča, ki je bil nekaj ljubimec ponosne levice. (Po „*Edinosti*“.)

Iz Žalca. Osnovalni odbor «Zaveze» je določil **velikonočni ponedeljek t. j. 22. aprila** za dan zborovanja «Zaveze slovenskih učiteljskih društev». Dnevni red in vse drugo priobči se v prihodnji številki.

«Slovensko učiteljsko društvo» v Ljubljani je radovoljno ustreglo odborovi prošnji, da prekrbī vse, kar je potrebno za zborovanje. Hvala mu!

Osnovalni odbor, kakor tudi drugi zavedni učitelji, nadejajo se, da bode ta prvi večji učiteljski shod mnogobrojno obiskan. Saj je pa tudi prilika, da slovensko učiteljstvo dejansko pokaže, koliko mu je mar za združenje — za «Zavezo». Na svidenje tedaj v Ljubljani!

Nadalje je pristopilo k «Zavezi» «Mariborsko učiteljsko društvo», «Ormoško učiteljsko društvo» še enkrat in to brezpogojno; prijavilo delegate «Ptujsko učiteljsko društvo» gg.: Kaukler Iv., Serajnik Dom., Grebenec Iv. in Strelec Ivan; poslalo imenik članov in pravila «Ormoško učiteljsko društvo», «Gornjegraško učiteljsko društvo» pa svoj letni donesek 1 gld. 80 kr. —

Osnovalni odbor „Zaveze“.

Iz Krškega. Vabilo k zborovanju «Pedagogiškega društva» dné 4. aprila t. l. ob 2. uri popoldne v šolskem poslopju v Krškem. Spored: 1. Društvene zadeve. 2. Razjasnjevanje fizikalnih učil. 3. O vzgoji in pouku. 4. Razgovor ob učnem načrtu. 5. Navéti.

K obilni udeležbi uljudno vabi

odbor.

Iz Ljubljane. Razne novice o ljudskem šolstvu nam prihajajo zdaj iz budgetne razprave v državnem zboru. Najpred je knez Liechtenstein razlagal in razložil namen in pomen svojega šolskega predloga tako temeljito, da zdaj pač nihče ne more govoriti, da ne vé, kam knez meri sè svojim predlogom. Oglasil se je tudi v imenu vlade gospod naučni minister z izjavo, po kateri se sme soditi, da vlada res sama predloži načrt šolskega zakona, kar je do zdaj le bolj bila govorica. V 26. dan preteč. meseca je poslanec profesor Šuklje v vzglednem govoru razdejal očitanja poslanca Dumreicher-a gledé slovenskega šolstva. Zahteval je tudi premembo šolskega zakona z državnopravnega, národnega in pedagogičnega stališča. Bog daj, da bi se vse te razprave srečno izšle na korist šolstvu, učiteljstvu ter na blagor splošni domovini naši!

— Prihodnje preizkušnje učiteljske sposobnosti za splošne ljudske in meščanske šole bodo pri Ljubljanski izpraševalni komisiji v 6. dan maja t. l. in naslednje dneve. Kandidatje in kandidatkinje, ki hočejo priti k preizkušnji, naj prošnje za dovoljenje k preizkušnji v smislu ministerskega ukaza z 31. julija 1886. l., št. 6033 o novem predpisu za preizkušnje učiteljske sposobnosti potom šolskega voditeljstva oddajo pri svoji okrajni šolski oblasti, in če niso v službi, pa sè svojimi spričali in z uradnim zdravniškim spričalom neposredno pri tisti okrajni šolski oblasti, pri kateri so poslednjič služili in sicer o pravem času tako, da bode okrajna šolska oblast mogla do 25. dne aprila t. l. oddati prošnje izpraševalni komisiji. Kandidatje in kandidatkinje, ki so svoje prošnje za dovoljenje k preizkušnji o pravem času vložili, naj pridejo k preizkušnji v 6. dan maja t. l. ob 8. uri na c. kr. izobraževališče za učitelje in učiteljice v Ljubljano, ne da bi čakali še posebnega poziva.

Razpis učiteljske službe.

Št. 418

okr. š. sv. Tukajšnji razpis s 4. februarja t. l., št. 98 se preklicuje ter se vnovič razpisuje služba učiteljska in šolskega voditelja *Podvelbom* (Col) v stalno, ali začasno umeščenje. Dohodki te službe so 450 gld. (v prvem razpisu je bila plača po pomoti naznanjena s 500 gld.) in prosto stanovanje. Prošnje naj se postavnim putem do 15. aprila t. l. vlagajo pri podpisnem uradu.

Prošnje, ki so se vložile pri prvem razpisu in se ne umaknejo, bodo se tudi pri tem razpisu smatrale kot veljavne.

C. kr. okrajni šolski svét v Postojini v 25. dan marcija 1889. l.